

GRADERING

Gradering handler om å være bevisst ulikheter mellom forskjellige ruter. Å tildele en rute en typebetegnelse betyr at man kategoriserer ruten i forhold til andre ved hjelp av ulike kriterier som høydemeter, underlag, tekniske utfordringer, lengde etc. Det er et enkelt system som opprinnelig ble utviklet av Innovativ Fjellturisme med utgangspunkt i internasjonale standarder i 2006, senere videreutviklet i flere omganger.

Gradering av turruter er ikke et krav, men dersom man velger å gradere skal tabellene beskrevet i Merkehåndboka brukes.

Graderingssystemet består av de fire ulike fargene grønn, blå, rød og sort. Disse beskriver følgende vanskelighetsgrader; enkel, middels, krevende og ekspert.

Dersom man ikke ønsker å gradere aktivitetene skal symbolene brukes i sort/hvitt (positivt), dvs. svart figur gravert eller trykket på hvit bakgrunn.

GODE RÅD FOR RIKTIG GRADERING

Hovedprinsipp for gradering

- Ved tvil mellom to ulike graderinger, gradér alltid opp til den vanskeligste graden av de to nivåene.

Graderingssystemets "Vær varsom plakat"

- Siden 2006 har svært mange turruter over hele landet blitt gradert etter dette graderingssystemet som nå er en del av Merkehåndboka. Det betyr at mange etter hvert kjenner systemet og velger en turrute med utgangspunkt i de definerte vanskelighetsgradene.
- Brukerne har da en forventning om hva som er grønt, blått, rødt og sort uavhengig av hvor i landet de er på tur.

Lokale forhold

- Det vil alltid være lokale forhold som påvirker de vurderingene som må gjøres i graderingsarbeidet.
- På høyfjellet er rutene spesielt utsatt for vær og vind og i noen områder vil snøfonner som ligger mesteparten av sommeren påvirke vanskelighetsgraden. I andre regioner vil det være turruter som går nær hav og sjø og som av den grunn vil være krevende. Dette er eksempler på lokale forhold som påvirker graden av tekniske utfordringer og som må gjenspeiles i graderingen.

Lengde og høydemeter

- Det anbefales å bruke kilometerhenvisning på retningskilt.
- Lengde beskriver den totale lengden i km på ruten fra et angitt punkt til et annet, dvs. én vei og ikke tur/retur. For rundturruter brukes hele rundturrutens lengde i km.
- Med høydemeter mener vi samlet stigning for hele ruten. Bakgrunnen for å kombinere lengde på turruter i tillegg til høydemeter når man skal gradere vandreruter, er at disse to parameterne til sammen har avgjørende betydning for hvor tung/vanskelig en turrute er. Lengden på ruten er kun styrende for graderingen av vandreruter. Vær likevel oppmerksom på hvor lange ruter som bør anbefales for «nybegynner» og de med «litt erfaring» (grønn og blå graderingsfarge) når det gjelder ruter for sykling og skigåing.

Tidsangivelse

- Tidsangivelser angis ikke på retningskilt. Vi anbefaler derimot at tidsangivelser angis på informasjonstavler samt på annet informasjonsmaterieell som brosjyrer, nettsider etc.
- For beregning av tid på vandreruter i fjellet, anbefaler vi å benytte modellen som DNT har utviklet. Den kan lastes ned fra www.merkehåndboka.no.

SPESIELT FOR GRADERING AV SYKKELRUTER

Tre sykkelkategorier

I Merkehåndboka er malen for skilting og gradering av sykkelruter delt inn i de tre kategoriene (se egne definisjoner):

- Tursykling
- Terrengsykling
- Utforsykling

Dette for å møte den utviklingen som har skjedd både på etterspørselssiden og på produksiden siden Innovativ Fjellturisme laget den første versjonen av graderingssystemet i 2006.

Bruk 80 % regelen når sykkelkategori velges. Tursykling er definert til sykling på vedlikeholdt vei, mens terrengsykling er definert til sykling utenom vedlikeholdt vei. Ved miksede løypesammen setninger forsøker man å holde

GRADERING VANDRING

Fargekode	Passer for	Høydemeter og lengde *
 ENKEL	<ul style="list-style-type: none"> Nybegynnere, krever ingen spesielle ferdigheter (Dersom tilrettelagt for rullestol/barnevogn, merkes dette med eget symbol) 	<ul style="list-style-type: none"> < 300 m < 5 km
 MIDDELS	<ul style="list-style-type: none"> De med litt erfaring i terreng Middels trente turgåere De med grunnleggende ferdigheter 	<ul style="list-style-type: none"> < 600 m < 10 km
 KREVENDE	<ul style="list-style-type: none"> Erfarne turgåere De med god utholdenhet Godt turutstyr og gode fjellsko Kunnskap om kart og kompass 	<ul style="list-style-type: none"> < 1 000 < 20 km
 EKSPERT	<ul style="list-style-type: none"> Erfarne fjellfolk De med god utholdenhet Godt turutstyr og gode fjellsko Kunnskap om kart og kompass 	<ul style="list-style-type: none"> Ingen maks høyde eller lengde

*Med høydemeter mener vi samlet stigning for hele ruten. Lengde beskriver den totale lengden i km på løypa fra et angitt punkt til et annet, dvs. én vei og ikke tur/retur. For rundturer finnes et eget symbol og da brukes hele rundturens lengde i antall km.

Sti type	Stigningsgrad og eksponering
<ul style="list-style-type: none"> Asfalt, grus, skogsveier og gode stier Stor grad av opparbeiding som gir god fremkommelighet Hovedsak kortere turer Underlag fast og jevnt uten store hindringer eller kryssing av stor bekk 	<ul style="list-style-type: none"> Moderate stigninger Ingen bratte partier
<ul style="list-style-type: none"> Kan ha noe mer krevende partier enn grønn tursti Kan være steinete, men ingen ur Kun enkle vad 	<ul style="list-style-type: none"> Moderate stigninger som kan inneholde enkelte bratte partier Enkelte partier som kan oppfattes som luftige for folk med høydeproblemer
<ul style="list-style-type: none"> Sti, åpent terreng, stein, ur og snaufjell Bratte helninger og lengre strekninger med løs stein og myr kan forekomme Vading kan forekomme 	<ul style="list-style-type: none"> Flere typer stigninger og utfordringer Flere luftige og utsatte partier Kan inneholde tekniske utfordringer med noe klyving og bruk/støtte av hendene
<ul style="list-style-type: none"> Lange turer på mer krevende stier enn "rød sti" Krevende vading kan forekomme 	<ul style="list-style-type: none"> Toppturer med bratte og vanskelige partier med ujevnt underlag Luftige partier og passasjer/partier med utsatt klyving Smale egger, sva, ur etc.

Fargekode	Passer for	Høydemeter
 ENKEL	<ul style="list-style-type: none"> Nybegynnere Krever ingen spesielle ferdigheter 	<ul style="list-style-type: none"> < 100 m
 MIDDELS	<ul style="list-style-type: none"> Middels godt trente skiløpere Grunnleggende skiferdigheter 	<ul style="list-style-type: none"> < 300 m
 KREVENDE	<ul style="list-style-type: none"> Erfarne og godt trente skiløpere Krever godt utstyr etter forholdene og god utholdenhet Kunnskap om kart og kompass 	<ul style="list-style-type: none"> < 600
 EKSPERT	<ul style="list-style-type: none"> Erfarne og godt trente skiløpere Krever godt utstyr etter forholdene og god utholdenhet Kunnskap om kart og kompass 	<ul style="list-style-type: none"> Ingen maks

Løypetype
<ul style="list-style-type: none"> Korte løyper uten "plogbakker" eller "fiskebeinsbakker" Dersom løypen er skuterpreparert bør den være tilnærmet helt flat Må ligge i beskyttet terreng
<ul style="list-style-type: none"> Mer krevende løyper Dersom løypen er skuterpreparert må traseen legges slik at alle nedoverbakker kan kjøres uten store krav til skiferdigheter Kan gå over tregrensen, men ikke værutsatt over lengre strekk. I slike områder må løypen i så fall merkes ekstra godt
<ul style="list-style-type: none"> Løyper i høyfjellsterreng og lange, krevende løyper, gjerne upreparerte Løypene kan ligge i fjellområder uten mobildekning
<ul style="list-style-type: none"> Lengre og mer krevende løyper enn rød, og med til dels bratte stigninger opp og ned Løypene kan ligge i fjellområder uten mobildekning og er vanligvis upreparerte Konkurranseløyper i henhold til FIS standard

GRADERING TURSUKLING (sykling på vedlikeholdt vei)

Fargekode	Passer for	Høydemeter
 ENKEL	<ul style="list-style-type: none"> • Lett tur • Kan sykles på all slags type sykler • Kan sykles med tilhenger • Bør kunne sykles av barn ned til 6-8 år (sammen med voksne) 	<ul style="list-style-type: none"> • < 100 m
 MIDDELS	<ul style="list-style-type: none"> • Middels lett tur • Kan sykles på all slags type sykler • Kan sykles med tilhenger • Bør kunne sykles av barn ned til 8-10 år (sammen med voksne) 	<ul style="list-style-type: none"> • < 300 m
 KREVENDE	<ul style="list-style-type: none"> • Middels krevende tur • Kan sykles på all slags type sykler (flere gir anbefales) • Kan sykles med tilhenger 	<ul style="list-style-type: none"> • < 600
 EKSPERT	<ul style="list-style-type: none"> • Krevende tur • Kan sykles på all slags type sykler (flere gir anbefales) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen maks

Stigningsgrad	Løypetype
<ul style="list-style-type: none"> • Maks 5% 	<ul style="list-style-type: none"> • Fast underlag, grusdekke og / eller asfalt
<ul style="list-style-type: none"> • Maks 8% 	<ul style="list-style-type: none"> • Fast underlag, grusdekke og / eller asfalt • Kjerrevei • Kortere partier med trillesti kan forekomme
<ul style="list-style-type: none"> • Maks 12% 	<ul style="list-style-type: none"> • Fast underlag, grusdekke og / eller asfalt • Kjerrevei • Partier med trillesti kan forekomme • Noe variasjon i underlag kan forekomme
<ul style="list-style-type: none"> • Maks 12% Kan være brattere over korte strekninger 	<ul style="list-style-type: none"> • Fast underlag, grusdekke og / eller asfalt • Kjerrevei • Lengre partier med trillesti kan forekomme • Betydelig variasjon i underlag kan forekomme

GRADERING TERRENGSYKLING

(sykling utenfor vedlikeholdt vei – herunder stisykling)

Fargekode	Passer for	Høydemeter	Stigning
 ENKEL	<ul style="list-style-type: none"> • Krever ingen spesiell erfaring • Sykles normalt uten fotisett²³ • Terrengsykkel bør brukes 	<ul style="list-style-type: none"> • < 100 m 	<ul style="list-style-type: none"> • Maks 10%
 MIDDELS	<ul style="list-style-type: none"> • Middels dyktige syklister • Tekniske partier som kan kreve fotisett²³ • Terrengsykkel anbefales • Anbefales ikke med tilhenger 	<ul style="list-style-type: none"> • < 300 m 	<ul style="list-style-type: none"> • Maks 20%
 KREVENDE	<ul style="list-style-type: none"> • Dyktige syklister med gode terrengsykkelferdigheter • Tekniske partier som kan kreve fotisett²³ • Terrengsykkel kreves 	<ul style="list-style-type: none"> • < 500 	<ul style="list-style-type: none"> • Maks 30%
 EKSPERT	<ul style="list-style-type: none"> • Terrengsyklister på ekspertnivå som er vant til fysisk krevende turer • Krevende tekniske partier som krever fotisett²³ • Terrengsykkel kreves 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen maks 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen maks

²³ Fotisett er betegnelsen på sykkelsko som er festet til pedalen.

Stitype	Eksponering
<ul style="list-style-type: none"> • Relativt flat og sykkelbar smal sti /traktorvei • Underlaget skal i hovedsak være jevnt og fast • Kan normalt sykles med tilhenger • Stigninger og utforkjøringer kan sykles av de aller fleste (barn/voksne) på en terrengsykkel uten å måtte gå av sykkelen 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen betydelig eksponering • Ingen vesentlige tekniske partier • Barnålssti, hardtrampet og jevnt underlag uten for store hindringer
<ul style="list-style-type: none"> • Kupert og variert smal sti • Varierende underlag og bredde, fra løst til fast. • Kortere bratte stigninger og /eller utforkjøringer 	<ul style="list-style-type: none"> • Noe eksponering • Kortere tekniske partier • Barnålssti, sva, stein, røtter etc.
<ul style="list-style-type: none"> • Kupert og variert smal sti • Svært varierende underlag og bredde, gjerne løsere underlag • Bratte stigninger og /eller utforkjøringer 	<ul style="list-style-type: none"> • Middels eksponering • Lengre tekniske partier, røtter, steiner, sva osv.
<ul style="list-style-type: none"> • Svært kupert og variert smal sti • Underlag og bredde som krever teknisk svært gode terrengsykkelferdigheter • Bratte stigninger og /eller utforkjøringer 	<ul style="list-style-type: none"> • Betydelig eksponering • Svært tekniske partier på alt slags underlag

UTFORSYKLING/ANLEGGSBASERT SYKLING (sykling i alpinanlegg og /eller andre tilrettelagte anlegg oftest heisbasert)

Fargekode	Generelt	Stiotype og underlag	Maks helning
 ENKEL	<ul style="list-style-type: none"> • Enkle ruter med mindre hindringer • Kan sykles av de fleste • Krever "Down Hill-sykkel" og egnet beskyttelsesutstyr 	<ul style="list-style-type: none"> • 90 cm eller bredere • Solid og stabilt underlag 	<ul style="list-style-type: none"> • 25 %
 MIDDELS	<ul style="list-style-type: none"> • Bratte bakker og / eller tekniske utfordringer • Krever "Down Hill-sykkel" og egnet beskyttelsesutstyr 	<ul style="list-style-type: none"> • 60 cm eller bredere • For det meste stabilt, men noe variert 	<ul style="list-style-type: none"> • 35 % • 45 % ned fra bygde elementer
 KREVENDE	<ul style="list-style-type: none"> • Utfordrende ruter som krever sykkel-erfaring • Krever "Down Hill-sykkel" og egnet beskyttelsesutstyr 	<ul style="list-style-type: none"> • 30 cm eller bredere • Meget variert underlag 	<ul style="list-style-type: none"> • 120 % ned fra bygde elementer
 EKSPERT	<ul style="list-style-type: none"> • Kun for eksperter • Krever "Down Hill-sykkel" og egnet beskyttelsesutstyr 	<ul style="list-style-type: none"> • Minimum 15 cm bred • Meget variert og uforutsigbart underlag 	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen maks

Naturlige hindringer og tekniske elementer (TE)

- Naturlige utfordringer som røtter og steiner skal lett kunne unngås
- Faste hindringer kan være inntil 10 cm høye
- Broer skal være minimum 90 cm brede og ha rekkverk dersom de er over 60 cm høye
- Ingen tekniske elementer som hopp og dropp
- Minimum svingradius bør være 2,4 m

- Faste, naturlige hindringer kan være inntil 20 cm høye
- Alternative ruter rundt utfordrende hindringer skal tilrettelegges
- Broer opp til 2 m
- Tekniske elementer skal ha bredde/høydeforhold tilsvarende 1:2
- Kan inneholde hopp på inntil 45 cm, «table tops» på inntil 60 cm og dropp på inntil 30 cm
- Lav fart inn på hoppene skal ikke få konsekvenser
- Alle landinger skal være fri for hindringer
- Minimum svingradius bør være 1,8 m

- Faste, naturlige hindringer kan være inntil 35 cm høye
- Alternative ruter rundt utfordrende hindringer skal tilrettelegges
- Broer opp til 3 m
- Tekniske elementer skal ha bredde/høydeforhold 1:4
- Kan inneholde hopp med uspesifiserte høyde og vippe-elementer
- Skal ikke inneholde hopp med gap og rytmeseksjoner som krever høy fart

- Objekter og hindringer kan være høye og uforutsigbare
- Alternative ruter rundt utfordrende hindringer bør tilrettelegges
- Tekniske elementer skal ha bredde/høydeforhold 1:4
- Vanlige elementer er dropp, hopp, gap og rytmeseksjoner
- Syklisten må være forberedt på og forflytte seg minimum 1 m vertikalt i luften
- Overskrider vanskelighetsgraden vanlig «sort løype» bør den graderes som «dobbel sort»